

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΝΙΚΩΝΟΣ ΤΟΥ “ΜΕΤΑΝΟΕΙΤΕ”

σειρά «ΑΝΘΗ ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ», άρ. 4,
έκδόσεις «ΤΗΝΟΣ», Άθηναι 1996

ΕΙΣΑΓΩΓΗ
(άπόσπασμα)

ύπό Άρχιμ. Νικοδήμου, Ήγουμένου
I. Μονής Παναγίας Χρυσοποδαριτίσης Πατρών

Πλέοντες εις τὸ πολυκύμαντο πέλαγος τοῦ βίου τούτου, οἱ εὐσεβεῖς χριστιανοί, δὲν ἀποβλέπουν πρὸς τὰ φυσικὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ διὰ νὰ προσανατολίσουν τὴν πορεία τους, καθὼς κάνουν διὰ τὰ σκάφη τους οἱ ναυτικοί, ἀλλὰ τὸ ὄμμα τῆς διανοίας των τείνουν πρὸς τοὺς νοητοὺς ἀστέρας τοῦ πνευματικοῦ στερεώματος, πρὸς τοὺς Ἁγίους δηλαδὴ καὶ τοὺς Ὁσίους τῆς Ἐκκλησίας μας, καὶ ἀκολουθοῦν μὲ πόθο τὰ ἴχνη αὐτῶν, γιὰ νὰ διασωθοῦν εἰς τὸν λιμένα τῆς οὐρανίου Βασιλείας». Ἔτσι ἀρχίζει ὁ Βίος ἐνὸς μεγάλου Ἁγίου, ὁ ὁποῖος ἔδρασε κυρίως εἰς τὴν Πελοπόννησο κατὰ τὸν Ι΄ αἰ.

Ληγούσης τῆς πρώτης χιλιετίας, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ τῆς ταραγμένης κοινωνίας τῆς Πελοποννήσου εἶχε νὰ παρουσιάσῃ μία ἰδιαιτέρα ἄνθησι, ὀφειλομένη ἀσφαλῶς εἰς τὸ πλῆθος τῶν Ἁγίων οἱ ὁποῖοι ἔζησαν τὴν περίοδο αὐτήν. Μετὰ τὶς πολυάριθμες, καταστρεπτικὲς, ἐπιδρομὲς τῶν βαρβαρικῶν φυλῶν ἀνεφάνη μία ἔντονη πνευματικὴ ἀναγέννησι, ἡ ὁποία ἔφθασε νὰ ἐπηρεάσῃ ἀκόμη καὶ αὐτὰ τὰ στίφη τῶν ἄλλοφύλων, ἐκχριστιανίζοντας τοὺς σλάβους.

Ὡσπερ τὰ εὐγενῆ τῶν φυτῶν.

Ὁ ὄσιος Νίκων προήρχετο ἀπὸ τὸν Πόντο. Ὁ Βίος του μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἐγεννήθη εἰς τὴν Πολεμωνιακὴ χώρα, περιοχὴ ἡ ὁποία ὑπήγετο εἰς τὸ θέμα τῶν Ἀρμενιάκων καὶ εὐρίσκετο πολὺ πλησίον εἰς τὴν Τραπεζούντα. Τὰ Συναξάρια μᾶς δίδουν τὴν πληροφορίαν πὼς ἦτο ἀρμένιος εἰς τὴν καταγωγὴν. Τοῦτο, ἂν καὶ δὲν εἶναι πολὺ πιθανόν, ἐπειδὴ ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία τῆς περιοχῆς ἔκατοικεῖτο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ὅμως δὲν μπορεῖ ἐντελῶς νὰ ἀποκλεισθῇ, ἐφ’ ὅσον ὑπῆρχαν ἀρκετὲς ἀρμενικὲς οἰκογένειες ὡς μόνιμοι κάτοικοι τῆς χώρας αὐτῆς.

Ὁ χρόνος τῆς γεννήσεώς του δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστός. Ὁ Βίος του, καίτοι πλούσιος εἰς λεπτομερεῖς ἱστορικὲς πληροφορίες, παρέλειψε νὰ σημειώσῃ τὴν ἡμερομηνία γεννήσεώς του, καθὼς καὶ τῆς κοιμήσεώς του. (...)

Βάσει, λοιπόν, τῶν πληροφοριῶν τὶς ὁποῖες ἔχομεν ἀπὸ τὸ κείμενο, ὁ ὄσιος Νίκων ἦνθησε ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ, ἐκ γεννητόρων λαμπρῶν καὶ περιβλέπτων. Ἀπὸ τὴν μικρὴν τοῦ ἤδη ἡλικίαν οὐ κατὰ παιδῆς εἶχε τὸ φρόνημα, ἀλλὰ σπουδῆ πᾶσα πρὸς τὰ κάλλιστα τῶν ἡθῶν καὶ πρὸς τὸν θεοφιλῆ βίον ἑαυτοῦν ρυθμί-

ζειν. Μεγαλώνοντας και τῆς μείρακος ἡλικίας ἀπτόμενος, ἀντιλαμβάνεται τὴν ματαιότητα καὶ τὴν ἀπάτη τοῦ βίου. Ἐξέρχεται, λοιπόν, ἐκ τῆς γῆς του καὶ ἐκ τῆς συγγενείας του καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός του, καὶ ἱκαναῖς ἡμέραις ὁδοιπορήσας φθάνει ἐν μεθορίοις Πόντου καὶ Παφλαγονίας, ὅπου καὶ Μοναστήριον ἵδρυται, καλούμενο Χρυσὴ Πέτρα.

Ἐν τῷ ἱερῷ Φροντιστηρίῳ.

Εἰς τὴν ἱερὰν αὐτὴν Μονήν, ὅπου ὁ Ὅσιος κατέθεσε τὴν Μετάνοιά του, ἐκοινοβίασε ἐπὶ δώδεκα ἔτη, νόμοις μαχόμενος φύσεως διὰ τὸν νόμον τοῦ πνεύματος. Ἀγωνιζόμενος ἐν ἀμέτρῳ σκληραγωγία εἰς τὸ ξυλοφορεῖν καὶ ὑδροφορεῖν καὶ ταῖς λοιπαῖς διακονίαις, ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος γεύομενος τροφῆς, πάσας τὰς νύκτας ἄγρυπνος διετέλει, τὴν ἔνδακρον προσευχὴν ἔργον ἔχων. Μὲ τὴν ὑπεράνθρωπο πολιτεία του, εἰς τὰ ὅρια τῆς ἀγγελικῆς καὶ αὐλοῦ φύσεως ἔφθασε, τὸν πλοῦτον τῶν ἀρετῶν συναθροίσας καὶ τὴν χάριν τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης ἀξιωθείς.

Ὁ βιογράφος του, κάποιος Ἠγούμενος –τοῦ ὁποίου δὲν διεσώθη δυστυχῶς τὸ ὄνομα– τῆς ἐν Σπάρτῃ Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ ὁσίου Νίκωνος, **ὅπως καὶ ὄλοι σχεδὸν οἱ βυζαντινοὶ συνάδελφοί του, τῷ δέει τῆς ὑπερφυοῦς πολιτείας τοῦ Ὁσίου κρατούμενος, ἀποφεύγει τὴν παρουσίαν τῶν ἀσκητικῶν ἀγώνων του γιὰ τὴν ἀπόκτησι τῶν ἀγίων ἀρετῶν. Ὀλίγα ἀναφέρει περὶ τῆς μυστικῆς πάλης πρὸς ἄρσι τοῦ ἐσωτερικοῦ διχασμοῦ καὶ ὑπερνίκησι τῶν φοβερῶν ὀκτῶ λογισμῶν τῆς κακίας, τοὺς ὁποίους, ὡς ἄνθρωπος σάρκα φορῶν καὶ τὸν κόσμον οἰκῶν, ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ ἀντιμετωπίσῃ. Κατ' ἐλάχιστον ἀποκαλύπτει τὴν μυστικὴ συνάντησί του μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ του, γεγονός τὸ ὁποῖον συνιστᾷ τὸν σκοπὸ, τὸ ἰδεῶδες, τὸ δυσέφικτο σχῆμα πρὸς τὸ ὁποῖο τείνουν ἀσθμαίνοντες οἱ μοναχοί, ταλαιπωρούμενοι διὰ προσευχῆς καὶ ἀγάπης καὶ χαροποιοῦ πένθους.** Παρατρέχει τὴν περιγραφὴν τοῦ ἐπιμόχθου ἔργου τοῦ Ὁσίου διὰ τὴν ἀνέγερσί του ἀπὸ τὴν ἀγάπη τῶν αἰσθητῶν καὶ τὴν ἀναβίβασί του εἰς τὴν ἀγάπη καὶ ἀπόλαυσι τῶν νοητῶν, μέσῳ τῆς ἐπιμελοῦς ἀπομακρύνσεώς του ἐκ τῶν ἡδονικῶν προσβολῶν, ὅπου ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν συσσώρευσι λύπης ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ κατά, καὶ μετὰ τὴν ἐνέργεια αὐτῶν. Δὲν δίδει πολλὰς πληροφορίας περὶ τῶν μέσων τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποίησε διὰ τὴν κάθαρσι τῆς καρδίας καὶ τοῦ νοός του, διὰ τὸ παντοτεινὸ πένθος, διὰ τὴν ροὴν τῶν δακρῶν, διὰ τὴν ἀδιάλειπτο ἐν τῇ καρδίᾳ του νοερὰ προσευχὴ καὶ ὅλην τὴν λοιπὴν ἐργασία τῶν ζωοποιῶν ἐντολῶν.

Φοβούμενος μήπως τὸν ἀδικήσῃ διὰ περιγραφῶν ὑποδεεστέρων τῶν κατορθωμάτων ἐκείνου, προσπαθεῖ συνισταμένως νὰ ὑποδείξῃ τὸν ἀθλητὴ τοῦ Κυρίου ἀπὸ τοὺς πνευματικούς του καρπούς, ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν, κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν λόγιον, ἐπιγνώσεσθε αὐτοὺς (Ματθ. ζ', 16). Ὅμως, κάθε χριστιανὸς ὁ ὁποῖος ἐγεύθη, ἔστω καὶ μὲ τὸ ἄκρο τοῦ δακτύλου του, τὸν πνευματικὸν ἀγώνα, εἶναι εἰς θέσι κάπως νὰ ὑποπτευθῇ πῶς ἔφθασε ὁ Ὅσιος εἰς τόσο μεγάλη ἐσωτερικὴ καθαρότητα, **ἀφοῦ νέφος τι πονηρὸν οὐκ εἶα τὸν τῆς ψυχῆς ὑποδραμεῖν αἰθέρα, ὥστε, μὲ ἐνοποιημένο τὸν νοῦ καὶ τὴν καρδίαν του, νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀξιωθῇ μίας τόσης ἀφοσιώσεως εἰς τὰ μοναχικά του καθήκοντα.**

Ὡς γνωστόν, μετὰ τὸ ἐν Ἐδέμ ὀλίστημα τῶν πρωτοπλάστων, ἡ ψυχικὴ ἐνότης, ἡ ἐνιαία καὶ ἀκλινὴς στροφή τῆς πρὸς τὸ ἀγαθόν, ἄνευ τῆς ἀνάγκης ἀσκήσεως, διεσπᾶσθη,

ἐφ' ὅσον προεκλήθη μιὰ δραματικὴ ἀντίφασις ἐντὸς τῆς αὐτῆς προσωπικότητος. Ἔσχι-
σται ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου εἰς δύο. Ἐξ αὐτοῦ προήλθε ἡ ἀσίγητος ἐναντιότης μεταξὺ
καλοῦ καὶ κακοῦ, ἡ ἀμβλυνσις περὶ τὴν διάκρισι τοῦ ἀληθοῦς ἀπὸ τοῦ ψευδοῦς, ἡ
σύγκρουσις τῆς βουλήσεως πρὸς ἑαυτὸν κατὰ τὴν ἐκλογὴ τοῦ ἠθικῶς καλοῦ. Ἔτσι,
ὅταν ὁ βιογράφος, ὁμιλώντας γιὰ τὸν Ὅσιον, μᾶς λέγη ὅτι, καὶ εἰς τὸν κόσμον εὐρι-
σκόμενος ἀεὶ τὰς αἰσθήσεις συνάγων εἴσω παρεσκεύαζε νεύειν, ὡς ἐν πλείονι γαλήνῃ
τοῦτον ἐν μέσῳ θορύβων ἢ τοὺς ἐν ἐρήμῳ ὄντας διατελεῖν, δυνάμεθα νὰ ὑπο-
πτευθῶμεν ὅποια ἄσκησις προηγῆθη πρὸς ἀποκατάστασι αὐτῆς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς
ὀλοτρόπου ἐναντενίσως πρὸς τὸν Θεόν, ὥστε νὰ καταστῇ σκεῦος εὐχρηστον εἰς τὴν
διακονία καὶ τὸν φωτισμὸ τῶν ἐσκοτισμένων.

Ὡς γνήσιο τέκνο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἤκουσε τὸν Θεολόγον Γρηγόριον,
ὁ ὁποῖος θεωρεῖ ὡς προϋπόθεσι τῆς διακονίας, τῆς καθάρσεως καὶ τοῦ φωτισμοῦ τῶν
ἄλλων, τὴν προσωπικὴν κάθαρσι καὶ τὸν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι φωτισμὸ τοῦ ἱεραποστό-
λου. Ὁ οὐρανοέραστος Νίκων ἀπέκτησε αὐτὲς τὶς δωρεές γιὰ νὰ εἶναι εὐάρεστος εἰς
τὸν Κύριον, καὶ μόνον ὅταν ἐκλήθη, ἔθεσε τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸ ὑψηλὸ ἔργο τῆς σω-
τηρίας τοῦ κόσμου.

Τῷ τῆς μετανοίας κηρύγματι.

Μετὰ δώδεκα ἔτη μοναχικῆς βιοτῆς τοῦ Ὁσίου εἰς τὴν Μονὴν τῆς Χρυσῆς Πέ-
τρας, ἰδοῦ, ἡ τοῦ κατὰ σάρκα πατρὸς αὐτοῦ ζήτησις, θεόθεν κατεμηνύετο. Αὐτῇ, λοι-
πόν, ἦτο ἡ στιγμή διὰ τὸ σκεῦος ἐκλογῆς τοῦ Θεοῦ, ἀποστολικὴν μετιέναι διακονίαν
καὶ κηρύξαι πάσι λαοῖς τὴν μετάνοιαν. Ἐνῶ, δηλαδή, ἡ ἀσκητικὴ του ζωὴ ἐξελίσσετο
συμφώνως πρὸς τὸν ἐσωτερικὸ του πόθο καὶ τὴν παράδοσι τῶν Πατέρων, ἀπεκαλύ-
φθη, τῷ οὕτῳ ἀποσκόπτως ὀδεύοντι τὴν ἄνω φέρουσαν βασιλείαν, κάτι σπουδαιότερο
καὶ μεγαλειωδέστερο. Κάτι τὸ ὁποῖο ἀνήκει εἰς τοὺς τελείους, αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι
διήλθον ἀπὸ τὸ πνευματικὸ στάδιο τῆς καθάρσεως καὶ ἀπολαμβάνουν πλέον τὶς
ἐκπληκτικὰς ἀποκαλύψεις τοῦ φωτισμοῦ.

Ἔτσι, γιὰ νὰ ἐνθυμηθοῦμε πάλιν τὸν ἅγιον Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, ἐνῶ ὅλοι
οἱ ἄλλοι γενικῶς διέκριναν μόνον ὅ,τι εὐρίσκετο ἐμπρὸς εἰς τὰ πόδια τους καὶ ἐνδιε-
φέροντο μόνον πῶς τὰ ἰδικά τους πράγματα θὰ εὐρίσκωνται εἰς ἀσφάλεια, δὲν ἐπρο-
χωροῦσαν ὅμως μακρύτερα καὶ οὔτε εἶχαν τὴν δύναμι νὰ συλλάβουν ἢ νὰ πράξουν
κάτι σπουδαῖο καὶ μεγαλόπνοο, ἐκεῖνος ἀντιθέτως, ἐνῶ εἰς τὶς ἄλλες περιπτώσεις
ἀκολουθοῦσε τὰ παραδεδομένα, εἰς τὸ ζήτημα ὅμως αὐτὸ δὲν τηρεῖ τὴν ἴδια πορεία.
Ἄλλ' ἀφοῦ ὑψωσε τὴν κεφαλὴ πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἔρριψε γύρω τὸ βλέμμα τῆς ψυχῆς
του, ὅλην τὴν οἰκουμένην, εἰς ὅσῃν ἔφθασε τὸ χριστιανικὸ κήρυγμα τῆς σωτηρίας,
ἐθεώρησεν ὡς ἰδική του ὑπόθεσι. Διότι ἔβλεπε τὴν μεγάλη τοῦ Θεοῦ κληρονομία –
τὴν ὁποίαν Ἐκεῖνος μὲ τὴν διδασκαλία Του, τὶς ἐντολές Του καὶ τὸ πάθος Του ἔσωσε
καὶ κατέστησε ἰδιαίτερο κτῆμα καὶ περιουσία Του, τὸ ἔθνος τὸ ἅγιον καὶ ἀφιερωμέ-
νον εἰς τὸν Θεόν– νὰ εὐρίσκεται εἰς ἀθλίαν κατάστασι καὶ νὰ ἔχη διαιρεθῆ εἰς ἄπειρο
πλῆθος διδασκαλιῶν καὶ αἰρέσεων, καὶ τὴν ἄμπελον ἐκείνην – ἡ ὁποία ἀπὸ τὴν Αἴγυ-
πτο, ἀπὸ τὴν ἀσεβῆ δηλαδή καὶ σκοτεινὴ ἄγνοια, μετεφέρθη καὶ μετεφυτεύθη, καὶ
εἶχε λάβει τρομακτικὸ κάλλος καὶ μέγεθος, ὥστε νὰ καλύψῃ ὅλην τὴν γῆ καὶ νὰ
ἀνέλθῃ ὑψηλότερα καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὄρη καὶ τοὺς κέδρους– νὰ ἔχη τώρα κακοποιηθῆ
καὶ διαρπασθῆ ἀπὸ τὸν ἀπαῖσιο καὶ ἄγριο κάπρο, τὸν διάβολο. Ἐνώπιον, λοιπόν,

αὐτῆς τῆς ἀθλίας καταστάσεως, ἐθεώρησε ὅτι δὲν ἦτο ἀρκετὸ νὰ θρηνηῖ σιωπηρῶς τὴν συμφορὰ ἀλλ' ὤφειλε καὶ αὐτὸς νὰ βοηθήσῃ, καθ' οἰονδήποτε τρόπο, καὶ νὰ συμβάλῃ εἰς τὸν ἀγώνα. Τὴν βαρεία, λοιπόν, καὶ ἐπίμοχθον αὐτὴν διακονίαν, ὁ ὅσιος Νίκων ἀνέλαβε μὲ ἀκαμπτο καὶ καταπόνητο ζῆλο.

Ἐν τῇ τῆς Κρήτης νήσῳ.

Δὲν ἦσαν ὀλίγες οἱ περιοχὲς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὁποῦ ἐδέχθησαν τὴν ἐπίσκεψίν του. Ὅλες, ὅμως, τὶς ἐγκατέλειψε, ἐπειδὴ ἐν τῇ τῆς Κρήτης νήσῳ θεία γὰρ τὶς νεῦσις ἐκάλει αὐτόν. Ἐδῶ, τὸ ἔργο του ἦτο ἀκανθῶδες, διότι ἡ κατάστασις τὴν ὁποίαν εὗρηκε, δὲν ἦτο καθόλου εὐχάριστος. Οἱ ἄραβες κατακτηταί, ἀπὸ τὸ 824 μ.Χ. ὁποῦ ἐπραγματοποίησαν τὴν ἄλωσιν τῆς νήσου, προσεπάθουν νὰ ἐπιβάλουν τὴν δεισιδαίμονα πλάνην τους, ἔχοντας ἐπηρεάσει ποικιλοτρόπως τοὺς κατοίκους.

Τὴν 7ῃ Μαρτίου τοῦ 961, ὅμως, ὁ στρατηγὸς Νικηφόρος Φωκᾶς κατέλαβε τὸν Χάνδακα (Ἡράκλειο), μετὰ ἀπὸ ὀκτάμηνο πολιορκία. Κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτὴν, ἐστάλη πλησίον του, ὑπὸ τῶν Γερόντων τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ὁ ὅσιος Ἀθανάσιος ὁ Ἀθωνίτης, ὁ ὁποῖος καὶ συμπαρίστατο εἰς τὸν στρατηγὸν μὲ εὐχὰς βοηθοῦσας αὐτῷ. Ὁ Φωκᾶς, ἀφοῦ ἀπελευθέρωσε πολὺ εὐκόλα ὀλόκληρον τὴν Κρήτην, κατέβαλε ἰδιαιτέρα μέριμνα γιὰ τὸν ἐπανευαγγελισμόν τῆς νήσου. Ὁ ὅσιος Ἀθανάσιος, ἐντὸς τοῦ ἰδίου ἔτους, ἐπέστρεψε εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος. Πολὺ πιθανόν, ὁ Φωκᾶς νὰ συγκατετέθη εἰς τὴν ἀναχώρησίν του, ἐπειδὴ ἤδη, ὀδηγούμενος ὑπὸ τῆς Προνοίας τοῦ Θεοῦ, ὃς θέλει πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, εἶχε καταφθάσει εἰς τὴν νήσον ὁ ὅσιος Νίκων τοὺς κεκακωμένους διδάξαι.

Ἡ ἀντίδρασις, ὅμως, καὶ ὁ θόρυβος ἐναντίον αὐτοῦ καὶ τοῦ κηρύγματος τῆς μετανοίας ἦτο μεγάλης καὶ εὐρείας ἐκτάσεως, ἀλλ' ὁ Ὅσιος οὐδέποτε ἀπεθαρρύνθη ἢ ἐπτοήθη. Ὁ Κύριος ἐδυνάμωνε τὸν δοῦλον Του καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τὸν ἐφώτιζε καὶ τὸν ἐπαρηγοροῦσε. Αὐτὸς ὑπέμενε ταπεινῶς καὶ ἀγογγύστως τὴν ἐναντίον του ὀργὴν τῶν ἐξισλαμισθέντων χριστιανῶν. Τέλος, ὁ μαινόμενος ἐκείνος ὄχλος, ὁ βουλούμενος αὐτὸν ἀνελεῖν, ὑπεχώρησε κατενύγη καὶ συνετρίβη. Ἡ καθαρὰ πολιτεία του καὶ ἡ πολλὴ τῆς ἀρετῆς του περιουσία, μαζὶ μὲ τὸ πλῆρες σοφίας καὶ χάριτος κήρυγμα τῆς μετανοίας, ἐφώτισαν τὸν νοῦν τους καὶ συνέτισαν τὶς καρδίαις τους, ὥστε τὰ πρῶην ἐχθρικά τους αἰσθήματα νὰ μεταστραφοῦν εἰς συμπάθεια καὶ ἀγάπη πρὸς τὸ καλὸ καὶ τὴν ἀρετὴν, καὶ εἰς προκοπὴν καὶ αὔξησιν τῆς ἀληθοῦς πίστεως.

Εἰς τὴν Κρήτην, ὁ ὅσιος Νίκων, ἔμεινε συνολικῶς ἑπτὰ χρόνια. Φαίνεται ὅτι ἔδρασε κυρίως εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Γόρτυνος, ἴσως ἐπειδὴ ἄλλοι μοναχοί, ὅπως ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ξένος, ἐκήρυτταν εἰς τὶς ἄλλες περιοχάς. Πάντως, τὸ ἰδικὸν του ἔργο ὑπερέβη ὅλων τῶν ἄλλων καὶ ἐσφράγισε σταθερὰ τὴν μελλοντικὴν, κατὰ Χριστόν, προκοπὴν τῶν Κρητῶν.

Εἰς τὴν τοῦ Πέλοπος.

Τὸ 968 μ.Χ. ὁ ὅσιος Νίκων ἔπλευσε εἰς τὴν Ἐπίδαυρον, καὶ μετὰ ἀπὸ σύντομον ἐπίσκεψιν εἰς τὴν Ἀθήναν, τὴν Εὐβοίαν καὶ τὴν Θήβαν, ὅπου δι' ὅλης τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας ἐβόα τὸ “Μετανοεῖτε”, ἐπορεύθη πρὸς τὴν Πελοπόννησον, ἢ ὁποῖα εἶχε πολλὰ ὑποφέρει ἀπὸ τὶς ἐπιδρομὰς τῶν ἀλλοφύλων. Ἦλθε κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Κόρινθον καὶ

ὡς τοῦ Ἄργου καὶ αὐτοῦ Ναυπλίου ἐπέβη. Κατόπιν πρὸς Μαΐνην παρεγένετο, κακεῖθεν πρὸς Καλαμάταν μετέβη, πρὸς Κορώνην, Μεθώνην, φθάνοντας μέχρι καὶ τὴν Κυπαρισσία, πλήθη ἄπειρα πρὸς μετάνοιαν ὀδηγήσας. Τέλος, κατευθύνθη πρὸς τὴν Σπάρτη, ὅπου ἐγκατεστάθη καὶ διέμεινε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου του.

Ἡ Σπάρτη, τὴν ἐποχὴ αὐτὴν, ἦτο μεγάλο ἐμπορικὸ κέντρο, μὲ ἀνεπτυγμένη βιοτεχνία, κτηνοτροφία καὶ γεωργία, μὲ ἄρκετὰ μεγάλη οἰκονομικὴ εὐμάρεια, σημαντικὸς σταθμὸς μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Ὅμως, τὰ φαινόμενα τῆς διαδεδομένης ληστείας, τῆς ἀρπαγῆς καὶ τῆς λεηλασίας, τῆς κλοπῆς καὶ τοῦ φθόνου δὲν ἦσαν καθόλου σπάνια, συνοδευόμενα μάλιστα καὶ ἀπὸ τὶς φαυλότητες καὶ βιαιότητες τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ τῶν ἰσχυρῶς κρατούντων. Γενικῶς δέ, τὸ πατροπαράδοτο σέβας τῶν χριστιανῶν κατηρθύνετο ὑπὸ τῶν ἀλαζόνων παροικούντων, ξένων καὶ ἐντοπίων, καὶ τῆς ἀδιστάκτου καὶ καιροσκοποῦ, μεγάλης ἐβραϊκῆς κοινότητος τῆς Σπάρτης.

Ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος τῆς πόλεως Θεόπεμπος, ὁ Ἀθηναῖος, παρὰ τὶς φιλότιμες προσπάθειές του, ἀδυνατοῦσε νὰ συγκινήσῃ τοὺς χριστιανοὺς τοῦ ποιμνίου του, οἱ ὅποιοι φαίνεται ὅτι πρὸ πάντων ἀπέβλεπαν εἰς τὰ ποικίλα ἐμπορικὰ καὶ οἰκονομικὰ τῶν ὀφέλῃ. Ἄλλὰ καὶ ἐδῶ, ὅπως καὶ εἰς τὴν Κρήτη, ὁ ἥρωικὸς βίος καὶ ἡ ἀκεραιότης τῆς πολιτείας τοῦ προφήτου τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ κήρυκος τῆς ἐρχομένης Βασιλείας, διὰ τῆς ὑποδείξεως ὁδοῦ ἀρίστου τῆς μετανοίας, ἐξετάραξαν τὰ λιμνάζοντα ὕδατα τῆς χριστιανικῆς συνειδήσεως τῶν Λακεδαιμονίων, ἐθέρμαναν τὶς ἀπολιθωμένες καρδίες τους καὶ κατένυξαν τὴν ἐπηρμένην ὀρφύνην τους. Γοητευμένοι ἀπὸ τὸ ἀναρίθμητο πλῆθος τῶν θαυμαστῶν του σημείων, ἀπὸ τὸ προορατικὸ του χάρισμα καὶ τὴν πρὸς Θεὸν οἰκειώσει καὶ παρρησίᾳ του, ἐπέστρεψαν ἐν μετάνοιᾳ εἰς τὴν Ἐκκλησία καὶ ἄρχισαν νὰ ἀφοσιώνονται εἰς τὴν λατρεία τοῦ Θεοῦ. Ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ὕλική τους εὐμάρεια ἐτέθησαν μεγαλοψύχως εἰς τὴν διάθεσι τοῦ Ὁσίου. Ἡ, κατόπιν προτροπῆς τοῦ Ὁσίου, ἐξ αὐτῶν τῶν κρηπίδων ἀνέγερσις τοῦ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ τοῦ Σωτῆρος καὶ Δεσπότη τῶν ἀπάντων, τοῦ μετέπειτα Καθολικοῦ τῆς Ἱ. Μονῆς ὁσίου Νίκωνος, μαρτυρεῖ τὴν μεταστροφή τῶν Σπαρτιατῶν εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν πίστιν καὶ εὐσέβειαν.

Ἡ Λακεδαιμῶν, ἡ ὁποία χάρις εἰς τὴν παρουσία του ἀνεδείχθη εὐδαίμων, περισσότερο τώρα, παρὰ κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Λυκούργου, ποτὲ δὲν ἐλησμόνησε τὶς παραινέσεις τὶς ὁποῖες ἀπηύθυνε ὅτε ἔμελλε πρὸς τὸν Θεὸν ἐκδημεῖν. «Τὴν ἀληθινὴν ταπείνωσιν ἐκθύμων ἀσπάζεσθε, παρεκάλει ὁ Ὅσιος, καὶ τῆς εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης ἀνολιγώρως ἔχεσθε.» Ἄπας ὁ λαός, ὡς μελισσῶν σμήνος, συνηθροίσθη προσκυνῆσαι τὴν τιμίαν σορὸν τοῦ μάκαρος καὶ τῷ ἐξ αὐτῆς βλύζοντι θείῳ μύρῳ ἐπιχρισθῆναι, εἰς ἀγιασμὸν καὶ νόσων ἀλεξιτήριον καὶ τοῦ πονηροῦ δαίμονος ἀπαλλαγὴν. Ἐκτοτε, τὶς καθ' ἑκάστην τοῦ Ὁσίου θαυματουργίαι ἀπολαμβάνοντες, τὶς ὑπὲρ τὴν πληθὺν τῶν ἀστέρων καὶ τὴν παράλιον ψάμμον, λυτρωμένοι ἀπὸ τὰ παντοδαπὰ δεινὰ, ἀναχωροῦν δοξάζοντες τὸν Θεὸν καὶ γεραίροντες τὸν Τούτου θεράποντα. Ἐχοντες πλέον αὐτόν, αἰσθητῶς, σωτῆρα καὶ ρύστην καὶ θερμὸν ἀντιλήπτορα, δὲν παραλείπουν ταῖς δι' ἔτους τιμαῖς καὶ πανηγύρεσι τὴν πρὸς τὸν Ἅγιον πίστιν ἀφοσιοῦσθαι, κατὰ τὴν πάνσεπτο δημοτελεῖ ἑορτῇ τῆς ἱερᾶς κοιμήσεως τοῦ τρισμακάρος τῆ κς' Νοεμβρίου, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἐγράφη καὶ ὁ Βίος του.